

Niekuo nepasitikėkite internete

Deividas Ambrazevičius

Sep 28, 2025

Įžanga

Duomenų nutekėjimai ir apgavystės vyksta dažniau, nei atrodo. Rekomenduoju ne tik vertinti, kokiose platformose registruojatės, bet ir būti budriems dėl socialinės inžinerijos atakų ir maksimaliai riboti, kur apskritai vedate jautrią informaciją internete.

Kad ir kaip paradoksaliai skambėtų, daugelis "nemokamų" interneto paslaugų iš tiesų turi savo kainą, bet mokate ne eurai ar doleriais, o savo asmenine informacija. 2025 metais asmens duomenys tapo *de facto* valiuta, kuri yra renkama, agreguojama ir monetizuojama per tikslinę reklamą ir kitus verslo modelius..

Aš asmeniškai labai retai kur įvedu savo tikruosius duomenis, ypač platformose, apie kurias žinau ar matau, kad jos gali būti (ar jau yra) pažeidžiamos, o juo labiau tose, kur matau apleistą priežiūrą ar neištaisytas viešai paskelbtas spragas. Jei sistema tiek atviro, tiek uždaro kodo yra neatnaujinama, viešai žinomi pažeidžiamumai išlieka atviri ir rizika didėja duomenų nutekėjimui. Tinkamai prižiūrimos ir laiku atnaujinamos atvirojo kodo platformos (pvz., WordPress) gali būti lygiai taip pat saugios kaip ir uždaros.

Be to, internete tikrai nebūtina kiekvienoje platformoje nurodyti savo tikrųjų asmens duomenų, jie dažnai naudojami nuo rinkodaros tikslų iki, galiausiai, jų pardavimo trečiosioms šalims.

Dalinuosi praktiniais patarimais, kur ir kokius duomenis galite pateikti visiškai fiktyvius bei kaip susitvarkyti savo duomenų ūkį, kad būtumėte mažiau atskleisti internete.

Duomenys - skaitmeninė valiuta

Per metus užfiksuota daugiau nei 4100 duomenų nutekėjimo atvejų. 2025 m. trečiąjį ketvirtį nukentėjo beveik 109 milijonai paskyrų.

Neseniai įvykęs masinis nutekėjimas paveikė apie 180 milijonų Google, Apple, Microsoft, Facebook ir kitų platformų prisijungimo duomenų. Šiandien įsilaužėliai dažniau atakuoja ne pagrindines įmones, o jų partnerius ar integruotas trečiųjų šalių sistemas su silpnesne apsauga.

Jūsų asmeniniai duomenys tapo vertinga valiuta, juos išnaudoja ne tik socialiniai tinklai reklamos tikslais, bet ir kibernetiniai nusikaltėliai, kurie parduoda pavogtą informaciją dark web'e. Vieno asmens duomenų rinkinys juodojoje rinkoje gali kainuoti nuo kelių dešimčių iki šimtų eurų.

Top 5

5 svarbiausi ir jautriausi asmens duomenys, kuriuos turite saugoti kaip savo akį:

1. Asmens kodas
2. Vardas pavardė
3. Gyvenamosios vietos adresas
4. El. pašto adresas
5. Telefono numeris

Šių duomenų išplitimas (įvykus duomenų nutekėjimui) didina sukčiavimo, šantažo ir kitų piktavališkų veiksmų riziką.

Kur tikrieji duomenys privalomi

Valstybinės institucijos, finansinės įstaigos, medicinos įstaigos, darbovietė ir švietimo įstaigos – šiais atvejais privalu pateikti tikslius duomenis, o įstaigos turi jus supažindinti, kaip jie saugomi ir tvarkomi (BDAR).

Kur nerekomenduojama naudoti tikrųjų duomenų

El. parduotuvės, socialiniai tinklai, prenumeratos/narystės, lojalumo programos, žaidimai/programėlės, apklausos ir tyrimai bei kitos platformos. Ten, kur tai nėra būtina pagal įstatymus ar paslaugos teikimo sąlygas, rinkitės mažiau identifikuojančią informaciją – būkite atsakingi ir budrūs.

Rekomendacijos

El. pašto adresas

- Susikurkite **atskirą el. pašto dėžutę** registracijoms ir pirkiniams. Jei ji nutekėtų ar būtų nulaudyta, žala apsiribotų naujienlaiškiais ir užsakymų patvirtinimais.
- **Asmeninį el. paštą** naudokite tik ten, kur būtina: bankuose, valstybės ir licencijų platformose ir pan.
- *Patyrusiems*: naudokite **el. pašto maskavimo/pseudonimų(email masking)** paslaugą. Tokiu atveju svetainėms pateikiamas atsitiktinis adresas, o laiškai nukreipiami į tikrąją dėžutę; pseudonimus bet kada galite išjungti ar ištrinti bei prisikurti naujų.

Telefono numeris

- Įsigykite **papildomą SIM kortelę**, skirtą išskirtinai registracijoms internetinėse platformose ar el. parduotuvėm. Taip apsaugosite savo pagrindinį numerį nuo duomenų nutekėjimo ir nepageidaujamų skambučių.
- Naudokite paslaugas (pvz., Google Voice, Skype, Zadarma), kurios leidžia susikurti **virtualų numerį**. Šie numeriai dažnai būna pigesni už įprastas SIM korteles ir gali būti valdomi per programėlę bei daug paprasčiau nei kaskart keitinėti fizinę SIM kortelę.
- Rinkites specialias programėles ar paslaugas, kurios sukuria **laikiną telefono numerį(Phone masking)** ir peradresuoja skambučius į jūsų tikrąjį numerį. Tokius laikinus numerius galite pakeisti ar panaikinti bet kuriuo metu.

- Apskritai **nenurodyti numerio**, jei tai nėra būtina. Daugelyje platformų telefono numerio pateikimas yra neprivalomas. Jei tinklalapis prašo numerio, pirmiausia pasitikrinkite privatumo nustatymus ir išsiaiškinkite, ar tikrai negalite užsiregistruoti be jo.

Atkreipkite dėmesį į pristatymo paslaugų ypatumus: dalis paštomatų (pvz., kai kurie teikėjai) patvirtinimo kodus siunčia **tik** SMS žinute. Jei nurodysite netikrą numerį, negausite pranešimo. Tokiais atvejais pateikite numerį, kurį valdote, arba rinkitės kitą pristatymo būdą.

Asmens kodas

Griežtai nesidalinkite ir niekur jo neveskite be būtinybės. Tai jautriausia jūsų tapatybės dalis.

Gyvenamosios vietos adresas

Registruojantis į įvairias platformas realus adresas dažniausiai nėra būtinas.

Pirkiniams rinkitės paštomatus ar atsiėmimo punktus ir nurodykite tik pristatymui reikalingą informaciją (tai galioja tiek tarptautinėse platformose, tiek lietuviškose el. parduotuvėse), o visur kitur – jūsų gyv. Vietos adresas yra jūsų tvirtovė neskleiskite to internete.

Vardas Pavardė

Naudokite pseudonimą ar slapyvardį vietoj tikrojo vardo ir pavardės registruojantis daugumoje internetinių platformų.

Sukurkite "alternatyvią tapatybę" su nuosekliu vardu/pavarde, kurį naudosite elektroninėse parduotuvėse, forumose ir socialiniuose tinkluose, nesusijusiuose su jūsų profesine veikla.

Jei reikalingas atsakymo gavimas paštu, galite naudoti savo tikrą vardą, bet su skirtingais variantais (pvz., vardas + pirmoji pavardės raidė, inicialai, vidurinis vardas), kad galėtumėte atsekti, kas ir kaip naudoja jūsų duomenis.

Apsipirkimams ir pristatymams užtenka vardo ir pirmosios pavardės raidės arba sugalvoto vardo, asmeniškai aš naudoju sutrumpintą vardą ir pavardę.

Atminkite: jūsų tikrasis vardas ir pavardė yra būtini tik oficialių paslaugų teikėjams (bankai, valdžios institucijos, darbdaviai), visiems kitiems galite pateikti alternatyvą.

Išvados

Duomenų minimalizavimas, atskirų kanalų (el. pašto, numerių) naudojimas ir budrumas ženkliai sumažina sukčiavimo, šantažo ir privatumo pažeidimų riziką. Rinkitės tik tai, kas būtina, ir visada pasidomėkite, kaip konkreti platforma saugo jūsų informaciją.